

ACC. N:R M. 14040: 1-6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *Småland*

Upptecknat av: *Yngve Danielsson, Diö*

Härad: *Albo*

Adress:

Socken: *Stenbrohult*

f. d. hus och dräng
Berättat av: *Oskar Karlsson, Diö*

Uppteckningsår: *1954*

Född år *1878* i *Växjö landsförs.*

Auktionsn. s. 1-6.

(Inlämnat av kyrkoherde E. Sandgren från Stenbrohults studiecirkel.)

ACC. N:R M. 14040:1.

1576-54
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Auktionerna höllos vanligen före den 14 mars. Men hela våren "duggade" auktionerna i socknen. Den tidigare delen av våren var nämligen auktionernas "förlovade" tid. En och annan auktion hölls även övriga delar av året. Omkring den 14 mars såldes och byttes de flesta gårdar. Oftast var det tråkiga händelser i våra förfäders liv, dödsfall, obestånd och konkurs, som föranledde utlysandet av auktion. Dessa auktioner hölls ute på gården, när vädret tillät detta. Då bars allt bohag och inventarier ut på gårdsplanen. Spekulanterna, och de voro många, hade här god överblick över lösöret. Man gick, med mer eller mindre kännarmin, kände, lyfte och synade det han önskade ropa in. Djurbesättningen ledes ut en och en från ladugården. Alla jordbruksredskap voro uppradade ute på gårdplanen. Var vädret ostadigt, med snöblask och regn såldes allt lösöre inomhus. Då flyttade man från rum till rum allteftersom auktionen framskred.

Förr i tiden ägde alltid annonsering rum i kyrkan. Men långt dessförinnan hade ryktet om den kommande auktionen förspotts och spreds från man till man. Auktionerna voro i gamla tiders händelsefattiga tid, stora tilldragelser och betraktades som angenäma avbrott i vardagens enahanda. Drängar och pigor, de senare i mindre omfattning, i granngårdarna fingo den dagen fritt. Då var det högtidsdag. Och auktionerna betrak-

ACC. N:R M. 14040:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

tades av allmogens folk som ett allmänt folknöje.

Vid småauktionerna var det övervägande traktens folk, som mötte upp. Vid storauktionerna kommo folk långväga ifrån. Även från grannsocknarna. Auktionsmannen var den person, som fått hand om auktionen. Tillika var han också, i regel, skrivare på auktionen. D. v. s. han skrev upp alla inrop. Köparens namn och adress, samt vidare priset för det köpta. Dessutom avgjorde han egenhändigt köparens solvent. Ansåg han denna vara urusel godkände han inte inropet. Utan varan utbjöds på nytt.

Auktionsmannen var i gamla tider, nästan alltid socknens nämndeman, länsman eller någon annan ombetrodd person. Han tillhörde alltid de mera välbärgade i socknen. Detta var en förutsättning för erhållande av detta uppdrag. Han måste vara så "tät" eller ha ett så gott namn i banken att han kunde betala hela auktionssumman till sin uppdragsgivare ganska snart efter auktionen, om denne så önskade. Betrodda köpare lämnades nämligen tre månaders betalningsanstånd. Efter denna tidsfrist uttogs en kraftig räntesats tills hela skuldbeloppet var inbetalt. Eller också togs det inropade helt enkelt tillbaka.

En bra ropare måste besitta vissa kvalifikationer för sitt uppdrag. Han måste ha en bra röst, ej pipig. Vidare skulle han vara mycket talför. Kvick och smord i "munlädret". En kvickhet i samband med varan, som utbjöds, uppskattades

alltid och satte ökad fart på budens mångfald. Ideligen återkommande, och alltför grovkorniga, överdrifter verkade hämmande på budgivningen. Detta var en psykologisk avvägningsfråga för roparen. En mycket bra ropare på 1890-talet här i Stenbrohult var Carl Petersson i Duvelycke. Under många år var f. d. roteknekten, fjärdingsman Eng, en mycket anlita och omtyckt ropare vid socknens auktioner.

Både auktionsförrättaren och roparens syssla betraktades av allmänheten som ett förtroendeuppdrag. Själva uppträdde de med en viss värdighet, fullt medvetna om att de voro dagens huvudpersoner.

Auktionsmannen erhöll som ersättning en viss procent på allt det försålda vid en auktion. Roparen däremot hade alltid daglön. Auktionsmannen bjöds alltid på mat och dryck, roparen likaså. På större gårdar bjöds på mat och dryck. De mindre nöjde sig med kaffe och dopp. Eller endast kaffegök. "Slagsup" förekom också. D. v. s. blev en person fast för ett bud och därmed inrop, bjöds han på en sup.

Varhelst denna sed tillämpades samlades särskilt mycket folk, "gökarna" drog. Människans återhållsamhet och blyghet försvann allteftersom suparna började verka. Och en del onödiga och dumma inrop blev följden. För många blev det slutligen en riktigt bastant fylla, medsslagsmål, gräl och andra tråkigheter.

ACC. N:R M. 14040: 4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Bulvaner förekom, deras uppgifter var att trissa upp buden, samt ropa in sådant, som ej blev tillräckligt dyrt vid budgivningen. I detta fall ropade de in varan i ägarens ställe. Bulvanerna trakterades särskilt flitigt och omsorgsfullt både med mat och dryck.

Att storköparna infann sig i egenskap av återförsäljare av auktionsgods förekom inte. Detta är en senare tids företeelse. Antikvitetsjakten är av senare datum.

Längre tillbaka i tiden hade goda vänner och grannar förning med sig till auktionen. Det kunde vara rätt betungande, ekonomiskt, att traktera alla tillstädeskommande. Förningarna var ett välkommet tillskott.

Kreatureren utropades först. De leddes ut, en och en, från ladugården. Redskapen kom i tur därefter. Sust såldes allt lösöre, inventarier o. s. v. Undantag från denna regel förekom. Då ropades auktionsgodset ut omväxlande. Hade man en överraskning att komma med, en extra fin klenod, bland lösöret eller bland djuren, gömdes detta till sist. Med den beräkningen att kunna erhålla ett gott pris för detsamma.

Skulle gården gå under klubban, utropades denna, i de allra flesta fall, allra sist.

De flesta bland sockenborna gick till auktionerna för att ropa in billigt, köpa bruksartiklar förmånligt. Många gick dit av ren nyfikenhet. Dessa gingo merendels tomhänta hem.

ACC. N:R M. 14040:5

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Och slutligen gingo många lockade av den våta trakteringen. Bland allmogens folk var auktionerna betraktade, som ett allmänt folknöje. Dessutom hade man fridag. Och då var det högtidsdag.

Lekar, kraftprov eller lotterier förekom inte vid auktionerna. Syauktioner och välgörenhets: dito är av senare datum. Även s.k. gåvoauktioner.

De på dessa auktioner influtna medlen användas till välgörenhet. Och till stärkande av det andliga eller kristna församlingslivet i socknen.

I gamla tider fanns det gott om orginal bland ropare och köpare. Dessa utgjorde ett uppiggande inslag i den brokiga skaran av sockentyper, som alltid fanns på sockensauktioner.

Men det, som av köparna betraktades som ett allmänt folknöje, var för säljaren i många fall en ren tragedi. Att på grund av dålig ekonomi tvingas lämna allt ifrån sig var och kändes bittert.

M. 14040:6.

Auktions Protokoll hållet på Björkebacken under Rephult den 29 juni 1880 på qvarlåtenskapen efter aflidna Enkan Ingeborg Jönsdotter, med betalningen lämnas för säkra och godkända köpare anstånd till den 1:te oktober detta år - men mindre vederht skaffa borgen, utropen sker i kr o 5 öre-tal

Varans namn	kr	öre	Köparens namn och hemvist
2 <i>flackor</i>	-	40	Petter Görmundsson i Rephult
2 <i>flackor</i>	-	10	D:o man
1 yx	-	70	Deriktören i Rephult
1 skättestol	-	5	Petter Görmundsson i Rephult
1 kimma	-	90	Deriktören i Rephult
1 tunna	-	15	D:o man
1 härvel	-	10	Ljungslätt
1 kimma	-	50	Nibelius
2 säkar	-	55	Johannes E-----n
1 baketråg	-	50	Anders Nilsson
1 rock	-	75	Petter Nilsson i Strängarås
1 sikt	-	50	Lina i Huset
2 säckar	-	35	Gustaf i Besterås
1 järnskopa	-	30	Deriktören
1 kimma	-	5	Petter Nilsson
1 skåp	-	30	Stina i Huset
1 pära--?	-	30	Deriktören
1 pannejärn	-	60	Sven Joh. i Huset
2 lerfat	-	20	Magnus Skräddare
1 ljusstake	-	10	Stina i Huset
1 del flaskor	-	10	Sven Jonsson i Korsbacken?
1 pepparqvarn	-	10	Lina i Huset
1 lampa	-	20	Stina i Huset
2 bonkar	-	65	Petter Andersson i Besterås
1 besman	-	70	Lina i Huset
1 tratt	-	15	Sven i Huset
1 del jernbråte	-	10	Sven Jonsson i Korsbacken
1 gryta m.m.	-	65	Hr Feltenborg i Rephult
1 del tombuteljer	-	15	Magnus Persson
1 väfstol m.m.	-	55	Stina i Huset
1 kista	2	-	Herr Fältenborg
1 d:o	-	70	Petter Nilsson i Strängarås
1 skåp	-	25	Stina Klöfver
1 soffa	1	15	Petter Nilsson i Strängarås
2 bord	-	15	Ljungslätt
1 psalmbok	1	50	Lina i Huset
1 del böcker	-	50	Agust Pettersson i ---hult
1 stugubyggnad	50	-	Petter (Betald av Fältenborg)
1 del växande gröda	8	25	Herr Fältenborg
1 del d:o	12	25	D:o man
Gärdesgården kring planen utom Rågängen	5	-	D:o man
1 del krakar	-	55	D:o man
S:ma Kr.	92	95	Från motstående auktionssumma Kr. 70:95
Häriifrån avgår för utsäde o. arbete m.bouppt.	12	-	avgår 10% auktionsprovision 7:10
Återstår	80	95	Alltså återstår för mig att redovisa Kr, 63:85
Häriifrån afgår ytterligare skatt	10	-	
S:ma Kr.	70	95	

Rephult den 22 dec. 1881

Peter Germundsson

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Den redovisade summan kr 63.85 tillfall kommunen.